

Uskonnollinen valhe

Pekka Ervastin esitelmä 8/1 1911

Olemme täällä puhuneet niistä kuudesta synnistä, jotka Tolstoin mukaan ehkäisevät ihmisen henkistä elämää. Kuten muistamme, niin Tolstoi sanoo, että kun ihminen kerran on herännyt ymmärtämään mitä henkinen elämä on, hänen tiellään on olemassa kolmenlaisia esteitä, ja ensimmäisen näistä muodostavat synnit. Toisen esteen muodostaa Tolstoin mukaa ns. viettelykset, ja hän selittää, että niitä on viisi.

Ensimmäinen niistä on ns. persoonallinen eli valmistuksen viettelys, joka on siinä, että ihminen ajattelee: Onhan vielä aikaa ryhtyä oikeaan henkiseen elämään ja taisteluun syntiä vastaan, vielä minulla on täällä yhtä ja toista valmistettavaa. – Hän lykkää huomiseksi, lykkää epämääräiseen aikaan tulevaisuuteen tuon henkisen elämän elämisen. Tämä on ensimmäinen viettelys.

Toinen viettelys on, sanoo Tolstoi, perheellinen eli suvun jatkamisen viettelys. Tämä viettelys on taas siinä, että ihminen sanoo itselleen: Kuinka minä voisin ryhtyä taistelemaan syntiä vastaan ja elämään henkistä elämää, kun minulla on kaikki nämä perhesiteet, jotka minua estävät, ensin minun pitäisi niistä päästä vapaaksi, ja sitten vasta minä voisin --. Tai sitten ihminen ei ollenkaan huomaa, kuinka perhesiteet viekoittelevat häntä elämään toisella tavalla, kuin hänen omatuntonsa vaatisi. Tolstoi mainitsee esimerkin: Äiti – vaikka on ymmärtänyt, että kaikki lapset ovat hänen lapsiaan, että kaikki ovat hänelle lapsen asemassa, koska kaikki ihmiset ovat veljiä – kuitenkin rakastaa työssä ja teossa omia lapsiaan enemmän kuin muita, saattaapa olla kova ja julmakin vieraille

lapsille rakkaudesta omiinsa.

Sitten on kolmas viettelys eli ansa, työn eli hyödyn viettelys. Siitä taas Tolstoi sanoo, että ihminen sanoo itselleen: Mutta minulla on se tai se työ tehtävänä, sitä en voi lykätä enkä jättää; ja täten työ estää minua elämästä henkistä elämää. Ja niin ihminen jatkaa, ei ainoastaan työtä, joka voi olla ihmisille hyödyksi, vaan vieläpä sellaista työtä, joka voi olla ihmisille suorastaan vahingoksi, niin kuin esim. viinitehtailijan työtä, koska hän sanoo: enhän voi luopua tästä työstä, koska elämäni ja toimeentuloni riippuu siitä. Tämä on kolmas viettelys.

Sitten on taas neljäs ansa toveruuden eli uskollisuuden viettelys, joka on siinä, että ihmiset liittyvät seuroihin, yhdistyksiin, luokkiin; niin että on sotamiehiä, upseereita, sivistyneitä, yläluokkaan kuuluvia ja alaluokkalaisia, sitten kristittyjä, muhamettilaisia jne. — ihmiset ovat liittyneet monenlaisiin joukkoihin ja yhdistyksiin. Ja silloin ihminen luulee, että hänen velvollisuutensa tätä seuraa, tätä yhdistystä tai luokkaa kohtaan ovat suuremmat kuin hänen velvollisuutensa ihmiskuntaa kohtaan yleisesti. Velvollisuudet jotakin erityistä ihmisryhmää kohtaan voivat sotia omantunnon ääntä vastaan hänessä.

Näin selittää Tolstoi, ja sitten hän sanoo: on olemassa vielä viides viettelys eli ansa, ja se on ns. valtiollinen eli yhteishyvän viettelys, joka on siinä, että ihminen näkee elävänsä jossakin yhteiskunnassa, jossakin valtiossa määrättyine järjestyksineen, ja silloin hän sanoo: Tämä yhteiskunta on historiallisen kehityksen tulos, ei tästä voi päästä; tässä valtiossa täytyy minun elää sen järjestyksen mukaisesti, minä en voi totella yksinomaan omantuntoni ääntä.

Näin luettelee Tolstoi viisi viettelystä ja sanoo, että ihminen silloin, kun hän on herännyt henkisen elämän ymmärtämiseen, joutuu näihin ansoihin, eikä voi niistä vapautua. Ne muodostavat jonkinlaisen gordialaisen solmun,

jota ihminen ei voi avata muuten, kuin että hän lyö sen rikki, katkaisee nämä siteet. Mutta kuinka on tämän laita teosofiselta kannalta katsottuna.

Me olemme oikeastaan puhuneet tästä jo ennenkin, olemme sanoneet, että teosofian mukaan näitä asioita täytyy katsoa toiselta kannalta, eikä sen muodon mukaan, kuin niillä on jokapäiväisessä elämässä. Ne eivät teosofian kannalta ole välttämättä tuollaisia viettelyksiä, jotka meidän täytyisi repiä rikki, vaan ne ovat osia elämästä, johon me halusta tahdomme syventyä. Ne ovat elämän osia, joista emme tahdo luopua, joista emme voisikaan rakkauden nimessä luopua. Rakkaudenhan kuitenkin täytyy olla elämämme korkeimpana oppaana, emme voisi sen nimessä lyömällä lyödä näitä siteitä rikki. Tämän näyttää teosofinen maailmankatsomus.

Mutta erään asian me kuitenkin voimme oppia Tolstoilta, nimittäin että meidän täytyy olla rehellisiä, meidän täytyy ymmärtää, että ihanteen kannalta on olemassa tämä gordialainen solmu, sillä kun pidämme ihannetta silmämme edessä näemme, että elämässä on paljon puutteellista. Meidän täytyy olla rehellisiä itsellemme ja tunnustaa, että meidän sekä yksityisessä, että yhteiskunnallisessa elämässämme on paljon puutteita ja vääryyttä, ja meidän täytyy ymmärtää, että velvollisuutemme on näistä kaikista luopua, voittaa vääryydet; meidän täytyy ratkaista nämä niin kuin Tolstoi sanoo. Emme voi henkisesti kehittyä loppuun saakka, ennen kuin olemme kukin persoonallisesti ratkaisseet kaikki kysymykset. Ne on kaikki ratkaistava, mutta ei ole niin kiire, niin erinomainen kiire kuin Tolstoin mukaan saattaa olla; eikä myöskään Tolstoin esittämä menettelytapa, se rikki lyöminen, ole ainoa mahdollinen. Tietysti jotkut ihmiset niin tekevät ja saattavatkin niin tehdä; mutta jos lyö jotakin rikki, silloin samalla tulee lyöneeksi jotakin toista ihmistä eli saattaneeksi kärsimystä toiselle ja me tiedämme, että siitä seuraa karmaa,

joka on sovittava.

Sen tähden on olemassa toinenkin, teosofinen tie. Sillä tiellä me aina pidämme mielessämme ja ajatuksissamme ihanteen selvänä, mitä me tahtoisimme tehdä, kuinka tahtoisimme elää, emmekä pettäisi itseämme, vaan aina tunnustaisimme: Tuossa tai tuossa suhteessa olen puutteellinen; tuossa on perhe-elämässä tai yhteiskunnassa puutteellisuuksia. Kuitenkaan ei ole tarpeen yhtäkkiä poistaa näitä puutteellisuuksia, vaan ne muuttuvat itsestään elämän lakien mukaan. Kaikki ulkonaisessa elämässä, kaikki ympäristössämme muuttuu, jos me itse muutamme sisäisesti, niin ympäristömmekin muuttuu. Tämä on elämän salainen laki. Jos Tolstoikin olisi tietänyt tämän tai olisi ollut siitä vakuuttunut, silloin hän olisi myös esittänyt asiat toisella tavalla. Nyt hän vain jyrkästi näyttää, mikä on ihmisen tehtävä, mutta ei osaa sanoa, millä tavalla kaikki voisivat tämän toteuttaa.

Ihanne on selvillä, se on totuus: me olemme kaikki veljiä. Me emme osaa sitä vielä toteuttaa, mutta jos me pidämme ihanteen selvänä silmiemme edessä ja sen valossa tutkimme ja tarkastamme omaa ja toistemme elämää, jos silloin tahtomme on myös voimakkaasti kiinni ihanteessa, niin elämämme muuttuu sen mukaiseksi. Mutta me emme saa päästää ihannetta silmistämme. Jos näemme, että perhe-elämässämme on jotakin väärää, silloin velvollisuutemme on tunnustaa itsellemme: Tuo on väärin, minä menettelen tuossa väärin; tai: tuo on väärin menettelemistä. Totuus on tunnustettava ensiksi itsellemme, mutta kun se on tapahtunut, silloin ihminen on kysymyksen edessä: Millä tavoin tämä totuus voi tulla esille? Ei hänen tarvitse menetellä toista ihmistä kohtaan, ei jyrkästi ja äkkinäisesti, vaan hän voi saada totuuden esille heidän keskinäisessä suhteessaan aivan ilman ristiriitaa, kun hän itse

ensin on sitä voimakkaasti tahtonut, rakkaudessa tahtonut. Se tulee esille sillä tavalla, että toinen herää näkemään sen totuuden samalla tavalla kuin itsekin. Sillä tavalla ovat elämän pulmat myös ratkaistavissa. Meidän ei siis enempää tarvitse puhua näistä viettelyksistä eli ansoista, koska itse asiassa olemme niistä jo ennenkin puhuneet.

Sitten on Tolstoin mukaan olemassa vielä kolmas laji esteitä, jotka estävät meitä elämästä henkistä elämää. Ja tämä kolmas laji on – niin kuin hän sitä kutsuu yhteisnimellä – uskonpetos eli uskonnollinen valhe. Se on siinä, että ihmiskunta ylläpitää sellaisia uskontoja, sellaisia uskonnollisia käsityksiä, sellaista maailmankatsomusta, jotka eivät ole totuuteen perustuvaa, joka on itse asiassa jo voitettu kanta.

Tämä on Tolstoin mielestä uskonnollinen petos. Ja me tiedämme, että kun Tolstoi tästä asiasta puhuu, hän todella puhuu niin kuin syvä ajattelija – niin kuin teosofi, voisimme sanoa. Hän selittää ja esittää niin selvästi meille, missä kohden uskonnolliset käsitykset ovat jo vanhentuneita tai vääriä. Mutta tässä pienessä kirjasessaan ”Kristillinen oppi”, jota näissä esitelmissä olemme seuranneet, Tolstoi vielä tarkemmin määrittelee, kuinka monta lajia on tätä uskonpetosta; hän sanoo, että niitä on viisi lajia.

Ensimmäinen niistä on, niin kuin hän sanoo, totuuden väärä tulkitseminen, joka on siinä että, kun joku suuri ihminen on ilmoittanut totuuden, on sanonut ihmisille, kuinka heidän tulee elää; kun maailmassa on esiintynyt ihminen sellainen kuin Jeesus, Buddha, Laotse, Krishna, Kungfutse, Pythagoras – Tolstoi mainitsee heitä monta – kun on sellainen ihminen esiintynyt maailmassa ja selittänyt ihmisille, kuinka heidän tulisi elää, ratkaissut tämän käytännöllisen elämän probleemin – sillä siihenhän kärjistyy elämän kysymys – ja tällaisen ratkaisun antanut ihmiskunnalle, niin on unohdettu tykkänään, mitä hän on puhunut tässä suhteessa ja sanotaan vain, että hän

on Jumalan poika, hän on ollut jumalallisen totuuden julistaja, mutta se jumalallinen totuus ei muka sisällä käytännöllisiä elämän ohjeita vaan jonkinlaisia metafysisiä spekulatioita, aateskeluja; ja se ihminen itse julistetaan jumalalliseksi olennoiksi ja selitetään, että hänen elämänsä kyllä oli jumalallinen, erityisen pyhä, kaunis, ihana ja puhdas, koska hän oli Jumalan armoittama, Jumalan erikoinen suosikki, mutta että toiset ihmiset eivät voi sellaisia olla – ja silloin unohtuu koko tuon suuren profeetan tehtävä, koko lahja, minkä hän antoi ihmiskunnalle, kun aletaan häntä Jumalana palvella.

Näin selittää Tolstoi, ja meidän täytyy tunnustaa, että tässä kohtaa hän todella puhuu aivan kuin mekin ajattelevina olentoina puhuisimme. Meidän pitää ainoastaan lisätä, että nuo suuret ihmiset, jotka ovat ilmestyneet maan päälle, he eivät ole puhuneet ainoastaan siitä, kuinka meidän tulee elää, vaan he ovat todella puhuneet myös elämästä yleensä, ovat esittäneet myös jonkinlaisia metafysiillisiä oppeja, filosofisia oppeja ihmisestä, elämästä, Jumalasta, hyvästä ja pahasta. He ovat esittäneet jonkinlaisen järkipärisen filosofisen maailmankatsomuksen eli elämänselityksen, ja ovat itse sanoneet tietävänsä, että tämä on totuus. Ja tämä on tietysti asettanut heidät erikoiseen asemaan. Toiset ihmiset tietävät, ettei heillä ole sitä tietoa kuin noilla suurilla ihmisillä, he eivät ilman muuta tiedä totuudeksi, mitä nuo suuret ovat sanoneet, ja silloin on lähellä toinen johtopäätös: Koska minä en tiedä onko totta, mitä he ovat sanoneet, en myöskään osaa elää, niin kuin he ovat tahtoneet. Ja tästä johdutaan taas aivan helposti siihen johtopäätökseen, että nuo ihmiset ovat olleet aivan erikoisia jumalallisia olentoja. Me voimme ymmärtää tämän kehityskulun. Tämä on kuitenkin tosiseikka, johon Tolstoi on viitannut, mutta meidän ei pidä siihen loukkaantua, siitä harmistua tai tulla levottomiksi, vaan meidän pitää katsella sitä tyynesti ja ymmärtää, että niin on täytyntä käydä – ja täytyy

käydä vastakin.

Mutta sitten on seuraava menettely tässä uskonpetoksessa Tolstoin mukaan: usko yliluonnolliseen, usko ihmeisiin. Kun ihmiset kerran ovat vakuuttuneet siitä johtopäätöksestä, että nuo olennot ovat jumalallisia, silloin myös todistetaan niiden asioiden totuus, mitä he ovat jumalallistaneet, sillä tavalla, että viitataan heidän tekemiinsä ihmetöihin, sanoo Tolstoi. Ja sitten ylipäänsä kehoitetaan ihmisiä olemaan uskomasta järkeen ja luottamaan sokeasti jonkinlaiseen sellaiseen ilmoitukseen ja ilmestykseen, mikä on ollut profeetoilla.

Ja sitten Tolstoi heti sanoo, että kolmas menettely tässä uskonpetoksessa onkin välittäjien asettaminen Jumalan ja ihmisten välille. Asetetaan pappeja, profeettoja, kaikenlaisia jumalan poikia ja olentoja välittämään yhteyttä ihmisten ja Jumalan välillä, jota vastoin kaikki suuret profeetat, erikoisesti Jeesus Kristus, ovat tahtoneet opettaa, että ihminen itsessään, kukin yksilö, on jo yhteydessä Jumalan kanssa. Jeesus nimenomaan kutsui ihmistä Jumalan pojaksi sen tähden, että hän on sisässään ja luonnossaan yhteydessä Jumalan kanssa, eikä tarvitse ulkonaisia välittäjiä.

Nyt me teosofeina tiedämme, että Tolstoi puhuu aivan oikein sanoessaan, että väärin on uskoa sokeasti, luulla, ettei järjellä saa etsiä eikä luottaa järkeen, ja että järjellä ei voi ymmärtää jumalallisia asioita. Kun Tolstoi näin sanoo, on hän oikeassa, sillä me tiedämme, että järki on se välikappale, jonka avulla me voimme etsiä totuutta ja ymmärtää. Ilman järkeä emme voisi ymmärtää totuutta, emme nähdä totuutta. Järkemme täytyy aina olla mukana, ja siksi on ehdottomasti väärin, jos uskomme sokeasti, jos uskomme ymmärtämättä ja tietämättä, mihin uskomme. Silloin me erehdymme, silloin olemme väärässä.

Mutta siinä suhteessa Tolstoi on rajoitettu, hänen

näköpiirinsä on rajoitettu, kun hän tahtoo sekoittaa toisiinsa nämä asiat, sokean uskon ja sen, että suuret olennot ovat tehneet ihmetöitä ja että viitataan heidän ihmetöihinsä silloin, kun tahdotaan heitä auktoriteetteina esittää. Tolstoi on tässä kohden taas liian rajoitettu näköpiirissään, sillä me ymmärrämme ja tiedämme, että sellaisia asioita, joita kutsutaan ihmetöiksi, on olemassa ja että niitä vieläkin tapahtuu, mutta ne eivät ole ihmeitä, sillä ihmisessä on olemassa salaisia voimia, jotka muutamissa voivat herätä, ja niiden avulla voidaan saada aikaan ”ihmetekoja” – jos niin tahdomme sanoa – sellaisia asioita, joita tavallisella ymmärryksellä ja järjellä emme voi aivan ymmärtää, emmekä tavallisilla voimilla ja keinoilla aikaan saada. Tätä ymmärtääksemme ei meidän tarvitse mennä kauemmaksi kuin siihen yleisesti tunnettuun tosiseikkaan, jota nimitetään hypnotismiksi, hypnoottiseksi voimaksi. Sehän on muutamilla ihmisillä oleva voima hypnotisoida toisia ihmisiä ja saattaa heidät uskomaan mitä tahansa, tekemään mitä tahansa. Tämä on taito, jota ei voi selittää suorastaan fyysillisten luonnonlakien avulla; siinä on mukana tuntemattomia luonnonvoimia, luonnonlakeja. Me tiedämme, että itämailla tänä päivänä – siitä on olemassa monia todisteita – on noita ihmisiä, joiden hypnoottinen voima – tai oikeastaan suggestiivinen voima – on niin suuri, että he saattavat tehdä suurelle kansanjoukolle näkyväksi kaikenmoisia asioita, omia mielikuviaan. Heidän ympärillään saattaa olla tuhansia ihmisiä, jotka kaikki näkevät, kuinka tuo fakiiri tekee jonkun ihmetyön. Mutta todellisuudessa ei ole mitään tapahtunut, kaikki ovat vain luulleet näkevänsä; se on ollut vain hypnoottisen voiman vaikutusta. Mutta ajatelkaamme, kuinka ihmeellinen voima se on, voima, jota ei tässä merkityksessä Euroopassa vielä lainkaan tunneta. Täällähän hypnotisoidaan vain yhtä ihmistä kerrallaan ja siihenkin tarvitaan erikoisia temppuja, mutta intialainen fakiiri ilman mitään temppuja –

kukaties itsekseen hyräillen – kutsuu luonnonhenkiä avukseen ja saa ihmiset uskomaan mitä tahansa hän tahtoo. Mutta kun on koetettu valokuvata noita ilmiöitä: puuta, jonka fakiiri yht'äkkiä kasvattaa, tai köyttä, jota pitkin hän panee poikasen kiipeämään ylös ilmaan, ei levyllä ole tullut mitään. Se on ollut siis suoranaista näköhäiriötä, mutta ihmeellinen se taito on. – Me tiedämme, että on olemassa myös mesmeerinen parannustapa. Monet meistä ovat nähneet, kuinka ihminen voi parantaa toisen ainoastaan sillä, että hän panee kätensä tämän päälle, tai vähän hivelee. Siten voi parantaa toisen hermokivuista – se on aivan tavallista – mutta voipa parantaa myös paiseita ja kaikenmoisia veren häiriöitä. Niitähän voi parantaa – minäkin olen nähnyt sellaisia tapauksia – kätten päälle panemisella, tai siten, että vettä mesmeroidaan ja sitä käytetään lääkkeenä, eikä toisen tarvitse edes tietääkään, mitä tuo lääke on.

Kun siis ajattelemme, mitä voimia jo nykyään tiedetään olevan ihmisessä, kun ajattelemme vain tällaisia yksinkertaisia esimerkkejä näkymättömien ja salaisten voimien vaikutuksesta, ja jos ajattelemme vielä esim. spiritistisiä ilmiöitä – ne, jotka ovat olleet mukana spiritistisissä istunnoissa, tietävät, mitä siellä tapahtuu, – kuinka esineet liikkuvat kenenkään koskematta, kuinka voi esiintyä haamuja, jotka tulevat esiin olemattomuudesta, niin kuin voisi sanoa, koska kaikki läsnäolijat ovat näkyvissä, mediumi ja muut, ja yht'äkkiä ilmestyy vielä lisäväkeä, haamu-ihmisiä ym. olentoja. – Kun ajattelemme näitä ilmiöitä, täytyy meidän sanoa, että Tolstoin näköpiiri oli rajoittunut, kun hän sanoo, että tällaisiin asioihin viitataan silloin, kun tahdotaan pettää. Se ei ole totta, sillä niitä asioita ja ilmiöitä on olemassa, mutta ne eivät suinkaan kiellä järkeä, päinvastoin, niitä täytyy tutkia. Käsityksemme on vain sekoittunut, kun olemme saaneet kuulla uskonnolliselta taholta tai yleensä vanhoilliselta maailmankatsomukselta, ettei saa

tutkia jumalallisia salaisuuksia, ei saa syventyä metafyyssillisiin uskonnollisiin asioihin. Tämä on sekoittanut käsityksiämme, mutta jos hylkäämme tuon väärän kannan, niin huomaamme, että ”on olemassa paljon maan ja taivaan välillä, josta meidän filosofimme eivät ole uneksineetkaan”, niin kuin Shakespeare sanoo.

Ja kun Tolstoi sitten sanoo, että on väärin asettaa mitään välittäjiä Jumalan ja ihmisten välille, niin hän on aivan oikeassa, jos käsitetään tuo välitys ulkonaisesti, virallisesti, niin kuin maailmassa nykyään käsitetään ja niin kuin yhteiskunnassa on asia järjestetty, että jokin ihminen voi syystä tai toisesta – ei kukaan kysy hänen vaikuttimiaan – lukea itsensä papiksi. Jokainen järkevä ihminen ymmärtää, ettei sinänsä merkitse mitään, jos joku ihminen on lukenut itsensä papiksi ja suorittanut vaikka minkälaisia tutkintoja; ei tämä tee hänestä mitään välittäjää Jumalan ja ihmisten välillä. Joka tällaista uskoo, hän on erehtynyt, ja Tolstoi on aivan oikeassa viitatessaan tähän suureen petokseen, harhaluuloon, joka vallitsee meidän aikamme elämässä. Meidän on tärkeätä ymmärtää, ettei henkisissä asioissa ole mitään virallisuutta.

Mutta toinen asia on, onko olemassa välittäjiä Jumalan ja ihmisten välillä sisäiseltä kannalta katsoen. Meidän täytyy kysyä: Eivätkö ne suuret profeetat, jotka kertovat meille, mikä on ihmisen päämäärä ja miten sitä kohti on kuljettava; jotka meille ilmoittavat, kuinka meidän tulee elää, eivätkö he ole fyysillisesti välittäjiä? Eivätkö he ole myös mystillisesti välittäjiä? Eivät he rukoile meidän puolestamme, eikä Jumala tarvitse mitään rukouksia, mutta he ovat sillä tavalla välittäjiä, että kehottavat meitä pyrkimään ylöspäin ja näyttävät meille, mitä tietä meidän on kuljettava.

Mutta on olemassa toinenkin tosiseikka, esoteerinen tosiseikka tällaisen uskon takana. Se ihminen, jolla on selvänäköisyyttä, joka näkee näkymättömiin maailmoihin, hän

näkee erilaisilla silmillä kuin tavalliset ihmiset. Jos hän, samalla kuin katselee tavallista ihmistä, aivan kuin kääntää katseensa Salaisen Veljeskunnan puoleen, hän näkee, että Veljeskunnan muodostavat ne kehittyneet ihmiset, jotka tosiaan ovat välittömässä yhteydessä korkeimpien olentojen kanssa, siis myös meidän Jumalamme kanssa. Jos hän katselee niin sanoaksemme toisella silmällä Salaista Veljeskuntaa ja toisella jotakin tavallista ihmistä, niin hän näkee, että on olemassa suuri kuilu, suuri juopa tavallisen ihmisen ja Veljeskunnan jäsenten välillä. Ja me näemme myös – minä puhun esoteerisesti – että Jumalan voima ja valo virtaa Salaisen Veljeskuntaan näistä korkeista hengen maailmoista, joiden sisälle vain hyvin harvat saattavat tunkeutua, ja vasta Salaisen Veljeskunnan kautta maailmaan ja muuhun ihmiskuntaan. Jos katsomme jotain eristettyä ihmisyksilöä, jotakin tavallista ihmistä, niin huomaamme suuren juovan, mustan pimeyden häntä ympäröivän, ja sen mustan pimeyden läpi täytyy ihmisen tunkeutua, ennen kuin hän pääsee valoon. Ja vaikka hän olisi sangen voimakas pyrkimyksessään, niin kuitenkin voi nähdä, ettei hän osaa omalla voimallaan avata kanavaa Salaiseen Veljeskuntaan, jollei joku sieltä häntä auta. Mutta jos ihminen voimakkaasti ajattelee Jumalaa, Salaista Veljeskuntaa, Mestari-ihannetta, jos hän sitä voimakkaasti ajattelee ja tahtoi sitä nähdä, niin voimme nähdä, kuinka heti joku Veljeskunnan jäsen – tämä tapahtuu tietysti kaikki näkymättömässä maailmassa – aivan kuin heittää sillan tuon mustan kuilun yli ihmisen sieluun, niin että tämä yksilö, joka muuten ei ole itsetietoisessa yhteydessä Salaisen Veljeskunnan kanssa, silloin tuntee, aivan kuin joutuisi yhteyteen Jumalan, Salaisen Veljeskunnan kanssa, joka häntä näkymättömissä auttaa, ikään kuin nostaa käsillään hieman hänen sieluaan. Ja jos katselemme tätä ilmiötä selvänäköisesti, niin näemme, kuinka tämä auttaja Salaisesta Veljeskunnasta kokoaa itseensä

valoa ja kuinka hänen kauttaan valo leviää tuohon rukoilijaan, ajattelijaan, mutta itse hän ei voi sitä suorastaan hankkia.

Tämä on tietysti salainen, esoteerinen asia, salaisuus, jota ei voi todistaa eikä tutkia fyysillisellä tavalla, mutta tämän esimerkin kautta me voimme ymmärtää, mikä totuus on takana siinäkin vanhassa uskonossa ja käsityksessä, että on välittäjiä Jumalan ja ihmisten välillä. Syvimmässä todellisuudessa ei ole mitään välittäjiä Jumalan ja ihmisen välillä, sillä jokainen ihminen on hengessään Jumalan poika, on hengessään yhteydessä Jumalan, so. Suuren Elämän kanssa. Elämä on yksi, ja ihminen on osa siitä Yhdestä. Ihminen on kuin pisara merestä, jonka veri on hänenkin hengessään, mutta ihminen ei siitä tiedä eikä voi päästä siitä tietoon ilman muuta, ei voi päästä itseään tuntemaan ilman muuta, ellei häntä auteta. Tämä on se totuus, joka piilee tuon uskon takana, että on välittäjiä; mutta ne välittäjät eivät ole virallisia, ne eivät ole saaneet mitään tunnuksia ulkomaailmalta, ne ovat aivan toisenlaisia.

Sitten Tolstoi sanoo, että neljäs uskonpetoksen menettely on tuo, että harjoitetaan hypnoottista vaikutusta ihmisten aistimiin. Kirkoissa, kokouksissa, vaikutetaan urkujen, laulujen, kuvien, suitsutusten sekä kaikenlaisten juhlamenojen avulla hypnoottisesti ihmisiin, että he jatkuvasti pysyvät uskossaan tuohon vanhaan maailmankatsomukseen. Tämä on tietysti aivan totta, jos me ajattelemme, että kaikki nämä juhlallisuudet ovat sellaisten ihmisten hallussa ja käytettävänä, joilla ei ole mitään tietoa. Silloin todella kaikki on suurta hypnotismia, joka hypnotisoi sekä uskovia että itse juhlamenojen toimittajiakin, niin että kaikki uskovat ja ylläpitävät kaikkea vanhaa, vanhoillista ajattelua, josta ihminen järkevästi ajattelemalla ja ponnistamalla muuten voisi vapauttaa itsensä. Mutta toisaalta taas tämä arvostelu ei voi koskea itse asian ytimeen, sillä me tiedämme, että kaikkien

noiden juhlallisuuksien takana voisi olla ja on ollut paljonkin todellista. Kaikki tuollainen on yhdellä sanalla sanottuna magiaa. Se on kaikki magiaa, loitsimista, taikomista, se on kaikki salaisten voimien esiin herättämistä ja niiden avulla vaikuttamista. Nyt, kun tieto on mitätön näistä asioista ja tietämättömyys suuri, ei voida kutsua esille muuta kuin tuota hypnoottisia voimaa, tuota yksilön hypnotisoimista, jota täällä länsimailla osataan, ja siksi tuollaisissa juhlallisuuksissakaan ei osata herättää muuta kuin tuollaista heikkoa hypnoottista voimaa, joka nukuttaa ihmisiä, niin että he sanovat: jaa ja aamen, ja uskovat, että kaikki tuo on jotain aivan merkillistä, jota vastoin todellisuudessa asiat voisivat olla aivan toisin. Silloin tällaiset juhlallisuudet olisivat omiaan herättämään aivan toisenlaisia voimia, vapauttavaa voimaa. Hypnoottinen voima jäisi aivan syrjään, muunlaisia voimia herätettäisiin ja ihminen tuntisi nousevansa sielullisesti, tuntisi, kuinka näkymättömät maailmat hetkeksi avautuisivat.

Sellaiset juhlatilaisuudet kuin esim. ”Herran ehtoollinen” vaikuttavat nyt vain nukuttavasti, mutta jos niitä toimitettaisiin oikealla tavalla, jos Herran ehtoollisessa olisivat mukana sellaiset ihmiset, jotka tietäisivät, mistä on kysymys, tietäisivät, mitä tällä seremonialla voidaan aikaan saada, niin se muodostuisi mitä ihmeellisemmäksi juhlatilaisuudeksi, se olisi aivan kuin jonkinlainen pieni vihkimys tai pieni merkillinen rukoushetki. Kunkin osanottajan olisi täytynyt valmistua määrätyn ajan ennen tätä tilaisuutta, ja kun hän sitten siihen ottaisi osaa, hänessä herätettäisiin sisäisiä, sielullisia voimia, sillä sellaisessa juhlamenossa voidaan panna liikkeelle väreilyjä näkymättömästä maailmasta, ja nämä herättävät vastaavia väreilyjä ihmisen sisässä, hänen astraali- ja mentaaliruumiissaan, niin että hän voi nähdä toisiin maailmoihin. Jos näin olisi, silloin – meidän täytyy se tunnustaa – sellainen kokemus olisi kallisarvoinen ihmiselle,

joka etsii totuutta, joka kysyy: mihinkä minun pitää uskoa, onko olemassa näkymätön maailma, onko muuta olemassa kuin tämä näkyvä fyysillinen todellisuus? Jos sellainen ihminen olisi tilaisuudessa menemään sellaiseen temppeliin määrättynä juhlapäivänä ja ottamaan osaa sellaiseen juhlatilaisuuteen – kutsuttakoon sitä vaikka ”Herran ehtoolliseksi” – jossa hänen sisäiset silmänsä aukenisivat, niin että hän näkisi noita näkymättömiä asioita, näkisi tuohon näkymättömään maailmaan, johon hänen on niin vaikea uskoa, jos näin voisi olla, silloin meidän täytyy tunnustaa, että se kokemus olisi hänelle kallisarvoinen, ja sellaiset temppelit ja laitokset olisivat suurimerkityksellisiä. Näin on ennen ollut ja näin voisi nytkin olla.

Sitten on viides menettelytapa uskonpetoksessa – niin kuin Tolstoi sanoo – se, että lapsille opetetaan valheita. Ja mitä me voimme tässä suhteessa sanoa? Meidän täytyy olla aivan yhtä mieltä hänen kanssaan, ehdottomasti samaa mieltä, kun hän sanoo, että on suurinta rikosta, kun lapsille opetetaan toista, kuin mitä itse uskotaan ja itse tiedetään. Kun vanhemmat ihmiset opettavat ja antavat toisten opettaa lapsille sellaista, mikä he itse tietävät vääräksi, vanhoilliseksi, valheeksi, se on totisesti rikos. Pienet lapset ja kaikki lapset ovat – aivan niin kuin Tolstoi sanoo viitaten erääseen kirkonisään, Tertullianukseen – luonnostaan, sielustaan kristittyjä. Tällä Tolstoi tarkoittaa, että he ovat luonnostaan sielussaan sellaisia, että he uskovat ihmisten veljeyteen, uskovat totuuteen – lapsehan kysyvät kaikkea –; he pitävät kaikkia tovereitaan vertaisinaan ja vanhempia ihmisiä setinään ja täteinään – kutsuvat heitä niin tai olkoot kutsumatta; he pitävät heitä vertaisinaan, saattavat osin ihmetellä, miksikä toiset käyvät huonosti pukeutuneina, mutta heidän mielestään kaikki suuret ihmiset ovat vanhempia ja keskenään samanveroisia, ja kaikki pienet heidän vertaisiaan. He tahtovat

tietää, he kyselevät: miksi on näin, miksi niin? – ja silloin vastataan heidän kysymyksiinsä tavalla, jolla ei vastata itse totuuden edessä. Tolstoi on aivan oikeassa sanoessaan: Meidän tulee olla rehellisiä lapsille, meidän pitää rehellisesti sanoa minä en tiedä, mutta ei pidä valehdella. Meidän pitää sanoa: Niin minä uskon, niin minä tiedän. Ja kun lapsi kysyy: Mutta opettaja koulussa sanoo näin, mikä sitten on totta? – tulee sanoa: Niin, se on ikävää, lapsi kulta, ettei opettaja sanonut oikein. Miksikä pitäisi valehdella, ei – lapsille annettakoon totuutta. Heitä ei pidä sekoittaa pois siitä totuuden käsityksestä ja ihmisten veljeydestä, mikä heissä luonnostaan on.

Mutta ovatko asiat todella niin? Ovatko lapset todella niin viattomia, mehän voimme nähdä heissä niin paljon paha? He eivät ole sillä tavalla viattomia, vaan toisessa merkityksessä. Kun ihminen syntyy tänne maan päälle, niin hän on ennen sitä astraalitasolla, kiirastulessa ja manalassa, eli edellisen elämänsä jälkeen puhdistanut itsestään kaikkeen pahan. Se on kyllä siemenenä olemassa hänessä ja voi herätä piankin, mutta voi jäädä heräämättä. Ihminen on viaton syntyessään, tullessaan tänne jälleen, mutta hän on täynnä mahdollisuuksia pahaan ja hänessä on siemenenä kaikki se paha, jota hänessä on ennen ollut ja jota hän ei ole fyysisessä elämässä voittanut, sillä tässä elämässä meidän täytyy voittaa kaikki paha. Kuoleman jälkeen on meidän pakosta se tehtävä, meidän on kuoleman jälkeen pakko puhdistua, mutta se ei silloin ole meidän ansiotamme. Me kyllä synnymme puhtaina, kun synnymme tänne uudestaan, olemme puhtaat syntyessämme siitä synnistä, joka meitä ennen vaivasi, mutta jollemme sitä täällä elämässämme voittaneet, on siemen jäljellä ja voi herätä hyvinkin pian.

Ihminen on kärsinyt äärettömästi kiirastulessa esim. siitä, että hän on ollut juoppo. Mutta koska hän ei ole taistellut

taisteluaan loppuun fyysillisessä elämässä vaan vasta tuonelassa kuoleman jälkeen, niin hänessä on siemen jäljellä. Ja kun hän on sitten syntynyt tänne jälleen ja kasvanut vanhemmaksi, tulee joku ja sanoo: Lähdetäänpä ottamaan ryyppy. Silloin hän tuntee hiljaisen äänen sisässään, joka sanoo: Älä mene. Hän tuntee sen ensimmäisellä kerralla, hän tuntee sen ehdottomasti, jos hän on tuonelassa kärsinyt, se puhuu ensimmäisellä kerralla ja voi puhua muutamia kertoja. Mutta jollei hän sitä tottele, jos häntä ei ole opetettu sitä kuuntelemaan, jos hän ei ole saanut niiltä ihmisiltä, jotka ovat hänen lähellään, opetusta tässä suhteessa, niin kiusaus on hänelle liian suuri. Siemen herää hänen sisässään ja hän lähtee ja lankeaa samaan syntiin kuin ennen. Ja ihminen voi monen elämän aikana langeta samaan syntiin ja harjoittaa samoja paheita, kunnes hän lopulta voittaa itsensä juuri tässä fyysillisessä elämässä. Ja kun hän on voittanut itsensä tässä fyysillisessä elämässä, silloin ei tule voittamaton kiusaus seuraavassa elämässä. Kun siinä tulee sellainen kohta eteen, että ”etkö tee sitä tai sitä” – niin hän aivan tyynesti sanoo itselleen: Kuinka minä voisin sitä tehdä. Hän on voittanut sen asian, hän on sen itsetietoisesti voittanut ja se on hänessä silloin tietona, mutta niin kauan kuin hän ei ole sitä voittanut, on se vain omantunnon äänenä.

Me voisimme kasvattaa lapsia sillä tavalla, että kehitämme heissä hyvää – ja tietysti jonkin verran poistamme turhia tilaisuuksia kiusauksiin ja viettelyksiin – jotta pahan siemen jäisi niin paljon kuin mahdollista syrjään, ja mahdollisesti kuolisi kokonaan pois. Kun ihminen on päässyt niin pitkälle kehityksessään tässä elämässä, että hän järjen avulla aivan tyynesti voi ajatella jotakin pahaa, syntiä, niin vaikka hänessä itsessään olisi edellisestä elämästä perittynä siihen siemen, niin hän voi sen voittaa eikä sen tarvitse herätä, jos se ei ole herännyt ennen, kuin hänen järkensä on kehittynyt

voimakkaaksi. Ja jotta ihmisen järki tulisi voimakkaaksi, jotta ihminen itse tulisi voimakkaaksi sielussaan ja hengessään, hänen täytyy ehdottomasti vapautua kaikesta valheesta omassa sisässään ja ympärillään, ennen kaikkea kaikesta uskonnollisesta valheesta, uskonpetoksesta. Ja me, jotka olemme vanhempia, meidän tulisi auttaa lapsiamme, ettemme lisääisi heidän kuormaansa opettamalla heille sellaista, josta heidän myöhemmin täytyy vapautua.

Siten Tolstoi selittää, että kun ihminen alkaa taistella kaikkia syntejä vastaan, pitää sen tapahtua määrätysssä järjestyksessä. Ensin pitää vapautua uskonpetoksesta, sitten viettelyksistä ja vasta lopuksi synneistä. Ja kun ihminen näin taistelee, niin hänellä on auttaja tässä pyrkimyksessään. Ja se, mitä Tolstoi nyt selittää, heittää aivan lieventävän harson, luo lieventävän valon kaiken yli, mitä hän on sanonut niin, että me ymmärrämme, kuinka syvä ja suuri ihminen hän oli. Hän sanoo: ”Ihmisellä on auttajana rukous.” Ja minkälainen on rukous Tolstoin mukaan? Sitä on kahta lajia, se on joko satunnaista tai alituista. Satunnainen rukous on sitä, että ihminen joskus silloin tällöin tuntee nousevansa hengessään, tuntee, kuinka hänen sisässään on valoa, kuinka hän rakastaa kaikkea elämää. Tämä satunnainen rukous tulee itsestään, me emme voi sitä hallita, se on aivan kuin jonkinlainen armolahja, minkä Jumala, elämä meille antaa. Elämämme korkeimpia hetkiä ovat nämä hetket, jolloin sielumme saa nousta, ja sitä varten – Tolstoi sanoo – ei tarvita mitään ulkonaista, ei kokouksia eikä juhlamenoja, vaan se tapahtuu tavallisesti yksinäisyydessä, aivan niin kuin evankeliumissa sanotaan: mene kammioosi ja sulje ovesi! Se on hänen sydämensä kammio, jossa syntyy tuo inspiraatio, näkemys.

Sitten on alituinen rukous – sanoo Tolstoi – sitä, että ihminen aina muistaa, mitä on hänen elämänsä, mikä on hänen elämänsä todellinen onni; hänen tulee aina olla tietoinen

elämän todellisuudesta ja omasta suhteestaan elämään. Ja meidän täytyy todella tunnustaa, että Tolstoi on tässä sanonut oikein. Aikain viisaus ja meidän aikamme teosofia opettaa juuri sitä, että kun me tahdomme pyrkiä eteenpäin henkisesti, meidän täytyy oppia keskittämään huomiota, kehittämään ajatuksiamme ja niitä hallitsemaan, muistamaan, ketä me olemme ja mitä varten me elämme. Ja meidän täytyy tätä harjoittaa säännöllisesti, jos emme voi tehdä sitä alituisesti. Tolstoi sanoo heti, että tätä on alituisesti tehtävä. Ja viimein se on olevakin alituista rukousta, mutta me emme pysty siihen heti, vaan meidän täytyy aloittaa niin, että säännöllisesti joka päivä ajattelemmekin, mietiskelemme, rukoilemme. Ja kun sillä tavalla harjoitamme itseämme, niin lopulta tulee aika, jolloin meidän ei tarvitse erityisesti keskittää ajatuksiamme, koska ne aina ovat kiinni siinä yhdessä, koska me aina saatamme elää sellaisessa lakkaamattomassa meditaatiossa, että olemme yhteydessä henkisen maailman kanssa samalla, kun olemme tekemisissä ulkomaailman kanssa. Me voimme lopulta tulla siihen tilaan ja silloin olemme keskityksen, meditaation läksyn oppineet, mutta se on läksy joka on vähitellen opittava.

Ja lopuksi tahtoisin sanoa – kun näin olemme käyneet läpi Tolstoin opin, koettaneet tarkastaa ja ymmärtää sen suuruutta ja ihanuutta, ymmärtää, kuinka merkillinen ihminen Tolstoi oli, ja samalla olemme kuitenkin häntä arvostelleet – nyt tahtoisin lopuksi katsella häntä kokonaisuuden kannalta, häntä ja hänen oppiaan; mitä hän on ollut ja minkälainen ilmiö hänen oppinsa oikein on meidän aikamme. Ja silloin tahtoisin sanoa, että Tolstoi ja hänen oppinsa on selvästi yksi ajan merkeistä; hän aivan selvästi viittaa siihen, todistaa meille, että elämme ajassa, joka rakentaa ja valmistaa suurta tulevaisuutta. Sillä onko Tolstoi lopullinen profeetta, onko hän se pelastaja ja vapahtaja, hän ja hänen oppinsa? Ei. Me olemme sen nähneet, me olemme ymmärtäneet, että sitä ei hän

eikä hänen oppinsa ole. Hän ei ole ollenkaan se lopullinen profeetta, vaan hän on aivan kuin joku Johannes Kastaja, joka saarnaa korvessa ja samalla koko ajan viittaa siihen, että hänen jälkeensä on tuleva toinen, sillä hänen koko oppinsa ja esityksensä on enemmän negatiivista, repivää laatua. Hän näyttää, kuinka me olemme erehtyneet. Kuinka huonoa on se elämä, joka nykyään on, mutta hän ei osaa neuvoa muuta kuin: luopukaa kaikesta, luopukaa sivistyksestä, palatkaa luontoon: Eläkää luonnon mukaan. Hän ei osaa näyttää meille kuin yhden tuollaisen tien, aivan kuin pelastuksen kaikesta siitä pahasta, minkä hän näkee. Mutta me aivan tunnemme sielussamme – ja jos yritämme toteuttaa hänen oppiaan, niin aivan selvästi saamme kokea – että siinä on jotakin, joka rajoittaa; se ei päästä meitä aivan iloisesti vapaiksi. Se rajoittaa, se sanoo: Älä tee sitä, älä tee tätä! Ja se hyväksyy vain yhden ratkaisun: Tätä sinun pitää vain tehdä, ruumiillista työtä. – Se on kaikkein lähinnä aina, tuo Tolstoin ratkaisu. Me aivan tunnemme, kuinka se rajoittaa sieluumme: Eikö ole muuta tietä! – Ja sen tähden me ymmärrämme, että hän oli niitä, jotka ennustavat uuden ajan tuloa, sillä aina kun jokin vanha aikakausi on loppumaisillaan, ilmestyy ihmisiä, jotka selvittävät ja näyttävät, kuinka huonoa se on, ja samalla silloin aivan kuin ennustavat, että uusi aika on tulossa. Tolstoi ja hänen oppinsa on minusta paras ennustus siitä, että täytyy tulla uusi koko maailmaa, uusi uskonto, uusi maailmankatsomus, uusi suuri opettaja, joka vapauttaa sielumme ja näyttää meille, kuinka kaikki todellisuudessa on ja kuinka paljon mahdollisuuksia on elämässä.

Me tiedämme, että teosofinen liike myös valmistaa uutta aikaa, mutta se valmistaa laajemmin kuin Tolstoi, sen näköpiiri on paljon laajempi. Se sanoo: Ihmisen sielussa on niin paljon mahdollisuuksia ja elämä on niin rikas ja moninainen, että se, mitä me ihmiset nykyään etupäässä

tarvitsemme ja kaivaten odotamme, ei ole niin paljon vanhurskauden saarnaa, joka selittää meille, kuinka huonoja ja syntisiä olemme ja mistä kaikesta meidän pitää luopua, vaan me tarvitsemme sellaista oppia, sellaista uskontoa ja maailmankatsomusta, joka voi meitä innostaa elämään, joka täyttää sielumme suurella luottamuksella ja avaa katseemme näkemään, että on olemassa hyvyys, totuus, ja että Jumala on juuri rakkaus, hyvyys ja totuus, että meidän ihmisten täytyy juuri oppia elämään ja elämään rohkeasti, elämään itsenäisesti, elämään syvemmin, syvimmän tahdon mukaan, elämän parhaimman käsityksemme mukaan, mutta kulkemaan vapaasti; että meidän ihmisten täytyy ymmärtää ihmisyyden olevan ennen kaikkea siinä, että me nöyrässä vapaudessa sanomme: Minä olen, mitä minä olen, ja tällainen minä olen sinun edessäsi, Jumala, ja näin minä elän ja kuljen eteenpäin! Sillä sitä me ihmiset nykyään tarvitsemme, sitä juuri, että täytymme rohkeudella, täytymme ilolla ja voimalla; ei, että me vain syntiä näkisimme, vain paha näkisimme, vaan että myös hyvää näkisimme, näkisimme, mitä elämässä on hyvää ja jaloa, ja innostuisimme elämän totuuden puolesta, kauneuden ja hyvyyden puolesta, näkisimme, että meidän tosi elämämme on juuri sinä, että tahdomme elää ja kuolla kaiken sen puolesta, minkä me näemme kauniiksi, hyväksi ja totuudeksi, ja että se juuri on ihmisen tehtävä: ei pelätä mitään, vaan uskaltaa!